

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2023, sen. zn. 29 NSČR 44/2021, ECLI:CZ:NS:2023:29.NSCR.44.2021.1

Číslo: 70/2024

Právní věta:

Hodnota obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení podle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona, musí být určena nejpozději v okamžiku, kdy insolvenční soud schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty a ukládá dlužníku povinnost vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení majetek náležející do majetkové podstaty (§ 406 odst. 1 a odst. 3 písm. e/ insolvenčního zákona). Do té doby insolvenčnímu soudu nic nebrání v tom, aby zohlednil případné změny týkající se skutečností rozhodných pro stanovení hodnoty tzv. chráněného obydlí podle prováděcího právního předpisu.

Jsou-li splněny podmínky pro vydání obydlí insolvenčnímu správci ke zpeněžení, nemůže insolvenční soud místo toho dlužníku uložit doplatit jen rozdíl mezi hodnotou obydlí a jeho hodnotou určenou podle prováděcího právního předpisu (hodnotou tzv. chráněného obydlí).

Ve smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona lze považovat za obydlí, které (případně) dlužník nemusí být povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení, rovněž družstevní byt, respektive družstevní podíl (v bytovém družstvu). To však platí za předpokladu, že s družstevním podílem je spojeno právo nájmu družstevního bytu, který je dlužníkovým obydlím.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 31.07.2023

Spisová značka: 29 NSČR 44/2021

Číslo rozhodnutí: 70

Číslo sešitu: 7

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Byty družstevní, Insolvence, Oddlužení, Zpeněžování

Předpisy: nařízení vlády č. 189/2019 Sb.

§ 398 odst. 3 IZ

§ 398 odst. 6 IZ

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužnice proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 3. 2021.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 21. 1. 2021, Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné:

[1] Rozhodl, že dlužnice je oprávněna podat návrh na povolení oddlužení (bod I. výroku).

[2] Schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod III. výroku).

[3] Ustanovil insolvenční správkyň dlužnice JUDr. E. Š. (bod. IV výroku).

[4] Uložil dlužnici, aby vydala insolvenční správkyň ke zpeněžení „členský podíl v Bytovém družstvu K., pojící se s právem nájmu bytové jednotky č. 1 v bytovém domě na adrese v Č.“ (dále též jen „družstevní podíl“) [bod V. výroku].

[5] Uložil insolvenční správkyň zpeněžit majetek specifikovaný ve výroku V. pouze za kupní cenu minimálně ve výši stanovené hodnoty chráněného obydlí 1.845.753 Kč (bod VI. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel (v návaznosti na obsah insolvenčního spisu promítnutý v insolvenčním rejstříku) zejména z toho, že:

[1] Insolvenčním návrhem spojeným s návrhem na povolení oddlužení bylo (dne 11. 5. 2020) zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužnice.

[2] Usnesením ze dne 13. 5. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužnice a povolil jí oddlužení.

[3] Podle znaleckého posudku č. 11553-1331/2020 zpracovaného společností X. i., s. r. o. dne 29. 6. 2020 (dále jen „znalecký posudek“) činila obvyklá cena družstevního podílu (ke dni 24. 6. 2020) částku 2.075.000 Kč.

[4] Označenou bytovou jednotku užívá dlužnice k zajištění svých bytových potřeb, přičemž ve společné domácnosti s ní nežije žádná osoba, které by byla povinna poskytovat výživné (s dlužnicí bydlí pouze její dcera, která je již zaměstnaná a finančně přispívá na chod domácnosti).

3. Na tomto základě insolvenční soud – cituje (mimo jiné) ustanovení § 398 odst. 3 a 6 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a § 1, § 2, § 3, § 4, § 5, § 8 a § 9 nařízení vlády č. 189/2019 Sb., o způsobu určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení (dále jen „nařízení vlády“) – dospěl k následujícím závěrům:

[1] Částka na zajištění obydlí v místě bydliště dlužnice (určená podle § 3 odst. 2 nařízení vlády jako součin statistické hodnoty a koeficientu růstu cen) činí 2.171.474 Kč.

[2] Hodnota obydlí, které není dlužnice povinna vydat ke zpeněžení (určená podle § 3 odst. 1 nařízení vlády jako součin částky na zajištění obydlí v bydlišti dlužnice a koeficientu zohledňovaných osob), odpovídá částce 1.845.753 Kč (správně jde o částku 1.845.752 Kč). Koeficient zohledňovaných osob přitom podle § 9 odst. 2 písm. a/ nařízení vlády činí 0,85, neboť zde není žádná zohledňovaná osoba.

[3] Jelikož hodnota obydlí dlužnice přesahuje hodnotu tzv. chráněného obydlí určenou dle

nařízení vlády [obvyklá cena družstevního podílu činí 2.075.000 Kč, hodnota chráněného obydlí pak částku 1.845.753 Kč (správně 1.845.752 Kč)], insolvenční soud dlužnici uložil vydat obydlí (respektive družstevní podíl) insolvenční správce ke zpeněžení.

[4] Tím, že insolvenční správce bude moci zpeněžit družstevní podíl pouze tehdy, dosáhne-li kupní cena minimálně částky odpovídající hodnotě chráněného obydlí dlužnice, bude zcela naplněn účel ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona. Má-li podle tohoto ustanovení zůstat dlužnici obydlí, jehož hodnota nedosahuje hodnoty stanovené prováděcím právním předpisem, nepostačí k naplnění účelu zákona vyjít z hodnoty obydlí určené znaleckým posudkem, ale je nutné také zajistit, aby obydlí dlužnice nebylo zpeněženo za částku nižší, než kolik činí určená hodnota chráněného obydlí.

[5] Návrhu insolvenční správce, aby obydlí bylo ponecháno dlužnici, neboť je ochotna doplatit rozdíl mezi jeho hodnotou a hodnotou chráněného obydlí, nelze vyhovět, neboť by tím došlo k poškození věřitelů. Aby mohlo být uvažováno o ponechání obydlí dlužnici, musela by dlužnice být schopna uhradit do majetkové podstaty částku odpovídající hodnotě družstevního podílu.

4. K odvolání dlužnice Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 17. 3. 2021, potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

5. Odvolací soud z insolvenčního spisu dále zjistil, že:

[1] Družstevní podíl zahrnuje insolvenční správce do soupisu majetkové podstaty dlužnice (B-6).

[2] Ve znaleckém posudku znalec kromě obvyklé ceny družstevního podílu (ve výši 2.075.000 Kč) určil také hodnotu chráněného obydlí, které dlužnice není povinna vydat ke zpeněžení, a to (ke dni zjištění úpadku dlužnice) částkou 2.171.473 Kč. Vyšel přitom z toho, že s dlužnicí žije ve společné domácnosti jedna zohledňovaná osoba, dcera dlužnice. Hodnota chráněného obydlí tak byla vyšší než zjištěná obvyklá cena družstevního podílu o 96.473 Kč.

[3] Podáním ze dne 10. 12. 2020 (B-9) insolvenční správce informovala insolvenční soud, že podle sdělení dlužnice její dcera již začala pracovat; v důsledku této skutečnosti insolvenční správce nechala znalce přepočítat hodnotu chráněného obydlí, která - nyní již bez dcery jako zohledňované osoby - činí částku 1.845.752 Kč. Hodnota obydlí dlužnice tak přesahuje hodnotu chráněného obydlí o 229.248 Kč.

6. Vycházejí z výše uvedených skutečností, cituje ustanovení § 398 odst. 1, 3 a 6 insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. 6. 2019), a § 1, § 2 a § 3 nařízení vlády a shrnuje část důvodové zprávy k zákonu č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, odvolací soud nejprve v obecné rovině předdeslal, že při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník podle § 398 odst. 3 insolvenčního zákona obvykle povinen vydat veškerý majetek náležející do majetkové podstaty insolvenčnímu správci ke zpeněžení, nevyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo žádného

uspokojení věřitelů. Výjimkou je pouze obydlí dlužníka, které se insolvenčnímu správci primárně nevydává, nejde-li ve smyslu § 398 odst. 6 insolvenčního zákona o obydlí nadstandardní. Jeho hodnotu stanoví prováděcí právní předpis, kterým je nařízení vlády.

7. V poměrech dané věci, pokračoval odvolací soud, byl součástí majetkové podstaty dlužnice také družstevní podíl, s nímž je spojeno právo nájmu bytu, přičemž dlužnice užívala bytovou jednotku k zajišťování svých bytových potřeb. Dlužnice přitom nezpochybňovala závěry znaleckého posudku ohledně obvyklé ceny družstevního podílu, která přesahovala hodnotu chráněného obydlí určenou dle nařízení vlády o částku 229.248 Kč. Za tohoto stavu insolvenční soud správně uzavřel, že dlužnici stihá zákonná povinnost vydat insolvenční správce obydlí (družstevní podíl) ke zpeněžení a že tato povinnost nemůže být zásadně eliminována návrhem dlužnice zaplatit do majetkové podstaty částku odpovídající rozdílu mezi obvyklou cenou družstevního podílu a hodnotou chráněného obydlí. K tomu odvolací soud doplnil, že insolvenční zákon sice možnost doplacení rozdílu obou hodnot výslovně nezapovídá, není proto ani vyloučeno, aby místo zpeněžení obydlí věřitelé upřednostnili nabídku dlužnice na poskytnutí „nadstandardního plnění“, takový postup by však nutně musel být podmíněn právě souhlasem věřitelů.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, jehož přípustnost vymezuje (poměřováno obsahem dovolání) ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Dovolatelka namítá, že usnesení odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu (případně též usnesení insolvenčního soudu v bodu V. výroku) zrušil a věc vrátil odvolacímu (insolvenčnímu) soudu k dalšímu řízení.

9. Dovolatelka předkládá Nejvyššímu soudu k posouzení následující otázky:

[1] Je přípustné, aby insolvenční soud rozhodl tak, že dlužník není povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení své obydlí, jestliže zároveň doplatí rozdíl mezi hodnotou obydlí a hodnotou chráněného obydlí?

[2] Je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení své obydlí vždy, jestliže obvyklá cena obydlí přesahuje hodnotu chráněného obydlí, a to bez posouzení dalších okolností?

10. K takto formulovaným otázkám dovolatelka nejprve v obecné rovině předesílá, že s ohledem na definici pojmu obydlí provedenou v § 1 odst. 1 nařízení vlády nemůže být pochyb o tom, že družstevní podíl v bytovém družstvu a s ním spojený nájem bytu je možné podřadit pod pojem obydlí ve smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona.

11. Způsob stanovení hodnoty obydlí, které podle § 398 odst. 6 insolvenčního zákona dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, upravuje § 3 nařízení vlády. V projednávané věci sice byla tato hodnota určena znaleckým posudkem, konkrétní poměry dané věci však dovolatelka považuje za „vysoce nestandardní“. Původně byla hodnota chráněného obydlí určena částkou nižší, než kolik činila hodnota družstevního podílu. Rozdíl ve prospěch dovolatelky činil 96.473 Kč a její obydlí proto nemělo být vydáno insolvenčnímu správci ke zpeněžení. Teprve následně dcera dlužnice, jako vyživovaná osoba, ukončila studium na střední škole a nastoupila do zaměstnání (do pracovního poměru na dobu určitou). V návaznosti na tuto skutečnost byla přepočtena hodnota chráněného

obydlí na částku 1.845.752 Kč, přičemž rozdíl oproti obvyklé ceně družstevního podílu tak nově představoval částku 229.248 Kč, a to v neprospěch dovolatelky. Dovolatelka za tohoto stavu navrhla insolvenčnímu soudu, že rozdíl doplatí formou pravidelných splátek. S ohledem na vyvážení zájmu dlužníka i společnosti na navrácení dlužníka do běžných socioekonomických vztahů se právě poskytnutí takového nadstandardního plnění jeví vhodným řešením vzniklé situace.

12. Soud by navíc neměl při posuzování, zda obydlí dlužnice má být vydáno ke zpeněžení, vycházet pouze z porovnání hodnoty družstevního podílu a hodnoty chráněného obydlí, ale měl by zvážit také další významné skutečnosti, zejména to, že z výtěžku zpeněžení bude nutné odečíst odměnu insolvenčního správce a náklady spojené se zpeněžením, případně že hodnota družstevního podílu může v budoucnu také poklesnout a zpeněžením by tak nemuselo být dosaženo předpokládaného uspokojení věřitelů. „Vhodným“ by podle dovolatelky bylo rovněž přihlédnout ke skutečnosti, že obydlí dlužnice bylo pořízeno z prostředků poskytnutých na základě hypotečního úvěru (banka, která jej poskytla, je také přihlášeným věřitelem), přičemž pohledávka banky je zajištěna majetkem třetí osoby (obydlím rodičů), který je tak rovněž ohrožen postupem zvoleným v napadeném rozhodnutí. Navíc až se dcera dlužnice vrátí k dennímu studiu na střední škole, stane se opět vyživovanou osobou a povinnost dlužnice vydat obydlí ke zpeněžení nebude dána.

13. Oba soudy podle dlužnice pochybily, jestliže se nezabývaly výše uvedenými skutečnostmi a neposkytly dovolatelce „prostor pro řešení situace“. Dovolatelka dovozuje, že jí navržený postup, kdy by doplatila rozdíl mezi obvyklou cenou družstevního podílu a hodnotou chráněného obydlí, ustanovení § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona nezapovídá a takový postup se nepřičí ani zásadám, kterými je ovládáno insolvenční řízení.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání dlužnice je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., a to k řešení otázek dovoláním otevřených, týkajících se výkladu ustanovení § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona (ve vazbě na povinnost vydat ke zpeněžení obydlí), dosud v daných souvislostech Nejvyšším soudem neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

17. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

18. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

19. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona a

nařízení vlády.

§ 398 (insolvenčního zákona)
Způsoby oddlužení

(...)

(3) Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

(...)

(6) Dlužník není povinen vydat majetek ke zpeněžení podle odstavce 3, vyplývá-li ze zprávy pro oddlužení, že by se zpeněžením tohoto majetku nedosáhlo uspokojení věřitelů. Dlužník také není povinen vydat ke zpeněžení své obydlí, ledaže ze zprávy pro oddlužení vyplývá, že jeho hodnota přesahuje hodnotu určenou podle prováděcího právního předpisu násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti. Není-li dále stanoveno jinak, pro účely zpeněžení podle odstavce 3 do majetkové podstaty nenáleží majetek, který dlužník nabyl v průběhu insolvenčního řízení poté, co nastaly účinky schválení oddlužení. Ustanovení § 409 odst. 4 není dotčeno.

§ 398a (insolvenčního zákona)
Zpráva pro oddlužení

(1) Zprávu pro oddlužení s návrhem na způsob řešení oddlužení včetně návrhu a zdůvodnění výše zálohové splátky podle § 398b odst. 2 předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu spolu se zprávou o přezkumu podle § 410 odst. 2 ve lhůtě podle § 136 odst. 2 písm. f/.

(2) Insolvenční správce ve zprávě pro oddlužení zhodnotí předpokládané plnění věřitelům při realizovaných způsobech oddlužení, odůvodní ocenění položek soupisu a připojí k ní znalecký posudek, je-li v majetkové podstatě nemovitá věc; navrhuje-li insolvenční správce provést oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, připojí rovněž propočtené předpokládané uspokojení nezajištěných věřitelů a návrh distribučního schématu splátkového kalendáře pro jednotlivé nezajištěné věřitele a vyjádří se také k návrhu dlužníka podle § 398 odst. 4.

(...)

§ 406 (insolvenčního zákona)

(1) Neshledá-li důvody k vydání rozhodnutí podle § 405, insolvenční soud oddlužení schválí. Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali.

(...)

(3) V rozhodnutí, jímž schvaluje oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, insolvenční soud

(...)

e/ uloží dlužníku povinnost vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení majetek náležející do majetkové podstaty a označí majetek obdobně podle odstavce 2 písm. b/,

(...)

§ 407 (insolvenčního zákona)

(1) Účinky schválení oddlužení nastávají okamžikem zveřejnění rozhodnutí o schválení oddlužení v insolvenčním rejstříku.

(...)

§ 1 (nařízení vlády)

(1) Jako obydlí dlužníka v insolvenčním řízení, které není povinen vydat ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, může sloužit

a/ každá věc užívaná k zajištění bytových potřeb dlužníka a jeho rodiny, zejména dům, jednotka nebo družstevní podíl v bytovém družstvu, nebo

b/ část věci užívaná k témuž účelu, jestliže je bytem.

(2) Hodnota dlužníkovy obydlí se určí jako výtěžek zpeněžení obydlí, jehož dosažení je výsledkem zpeněžení věci, která slouží jako dlužníkovy obydlí, a tento výsledek insolvenční správce očekává.

§ 3 (nařízení vlády)

(1) Hodnota obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, se určí jako součin částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti a koeficientu zohledňovaných osob. Zohledňovanou osobou je osoba, která s dlužníkem žije ve společné domácnosti a které je zároveň dlužník povinen poskytovat výživné. Zjištěná hodnota se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru.

(2) Částka na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti se určí jako součin statistické hodnoty a koeficientu růstu cen. Zjištěná částka se zaokrouhlí na celé koruny směrem nahoru.

§ 9 (nařízení vlády)

Koeficient zohledňovaných osob

(1) Jestliže je dlužníkovým obydlím dům, použije se koeficient zohledňovaných osob pro dům. V ostatních případech se použije koeficient zohledňovaných osob pro byt.

(2) Koeficient zohledňovaných osob pro byt činí

a/ 0,85 v případě, že žádná zohledňovaná osoba není,

b/ 1,00 v případě 1 zohledňované osoby,

(...)

20. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení již v době, kdy bylo zahájeno insolvenčního řízení na majetek dovolatelky, a dosud nedoznala změn.

21. Výkladem ustanovení § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud zabýval (v době po vydání dovoláním napadeného rozhodnutí) již v usnesení ze dne 31. 8. 2021, sen. zn. [29 NSČR 42/2021](#), uveřejněném pod číslem 93/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 93/2022“). V něm (mimo jiné) formuloval následující závěry:

[1] Prováděcím právním předpisem podle ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona je nařízení vlády. Po formální stránce je v souladu se zákonem i ústavním pořádkem, jestliže oproti § 431 písm. h/ insolvenčního zákona došlo k provedení příslušného ustanovení podzákoným právním předpisem vyšší právní síly formou nařízení vlády dle čl. 78 Ústavy.

[2] Při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je (vedle pravidelného splácení pohledávek věřitelů z příjmů dlužníka) základní povinností dlužníka vydat insolvenčnímu správci veškerý majetek náležející do majetkové podstaty k jeho zpeněžení. Touto úpravou je naplňován účel insolvenčního zákona. Oddlužení však sleduje i další cíle a zájmy. Jde o způsob řešení úpadku, který může v konečném výsledku (při zdárném průběhu celého oddlužení) vést k tomu, že insolvenční soud přizná dlužníku osvobození od placení zbytku dluhů (§ 414 insolvenčního zákona).

[3] Jedním z nástrojů, který insolvenční zákon od 1. 6. 2019 využívá pro naplnění „spotřebitelského“ účelu oddlužení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, je i ochrana dlužníka obydlí. Jak je totiž zřejmé z § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona, z obecné povinnosti dlužníka vydat veškerý svůj majetek ke zpeněžení při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty existují dvě výjimky. Vedle situace, kdy majetek dlužníka má nízkou hodnotu a jeho zpeněžením by nebylo dosaženo žádného výtěžku použitelného k uspokojení věřitelů, je upravena výjimka v podobě ochrany obydlí dlužníka.

[4] Tato výjimka je konstruována tak, že není-li hodnota obydlí dlužníka vyšší, než je hodnota určená prováděcím právním předpisem (nařízením vlády) násobkem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti, toto obydlí nebude zpeněžováno a neposlouží k uspokojení pohledávek věřitelů. Jinak řečeno, pro rozhodnutí o povinnosti dlužníka (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je rozhodné prosté porovnání hodnoty dlužníka obydlí (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem.

[5] Insolvenční zákon (ani jiné právní předpisy) žádná další kritéria pro uplatnění výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty neupravuje. Současně ani dle nařízení vlády se nepřihlíží k jiným faktorům než těm, které jsou v něm uvedeny.

[6] Ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona coby výjimka z pravidla formulovaného v § 398 odst. 3 insolvenčního zákona dále posiluje ochranné prvky na straně dlužníka [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 7. 2014, sen. zn. [29 NSČR 53/2012](#), uveřejněné pod číslem 10/2015 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek] tím, že do určité míry (vytyčené na základě zákonného zmocnění prováděcím právním předpisem) upřednostňuje (z příčin popsanych v důvodové zprávě k pozdějšímu zákonu č. 31/2019 Sb.) právo dlužníka na zachování majetku sloužícího k uspokojování jeho bytových potřeb před právy věřitelů dlužníka na uspokojení řádně zjištěných pohledávek z výtěžku zpeněžení tohoto majetku.

[7] Vzhledem k primárnímu účelu insolvenčního zákona dle jeho § 1 písm. a/ a § 5 písm. a/ a

řízení podle tohoto zákona vedeného, pak dává smysl i to, že obydlí dlužníka není chráněno neomezeně. Proto je zkoumaná výjimka limitována. Ve své podstatě daná úprava konstruuje kompromis ve vztahu k účelu oddlužení tím, že stanoví maximální hodnotu, do které je to které konkrétní obydlí dlužníka touto výjimkou chráněno před zpeněžením po dobu trvání oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

22. Z výše podaných judikatorních závěrů pro poměry projednávané věci především plyne, že nejsou-li pro rozhodnutí o povinnosti dlužnice (ne)vydat obydlí ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty podle § 398 odst. 3 a 6 insolvenčního zákona rozhodná žádná jiná kritéria než prosté porovnání hodnoty obydlí dlužnice (předpokládaného výtěžku zpeněžení tohoto obydlí) a hodnoty obydlí (pro tento účel) stanovené prováděcím právním předpisem, nemůže insolvenční soud (oproti mínění dovolatelky) při vydání takového rozhodnutí přihlížet k dalším (dovolatelkou označeným) skutečnostem, ani rozhodnout tak, že místo vydání dotčeného obydlí insolvenčnímu správci ke zpeněžení uloží dlužnici doplatit jen rozdíl mezi hodnotou obydlí a jeho hodnotou určenou podle nařízení vlády (stanovenou hodnotou tzv. chráněného obydlí).

23. Opačný postup (prosazovaný dovolatelkou) by v konečném důsledku neznamenal nic jiného než vytvoření další (zákonem neupravené) výjimky z obecné povinnosti dlužníka vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení veškerý svůj majetek (náležející do majetkové podstaty) při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (k restriktivnímu výkladu výjimek srov. důvody [R 93/2022](#), včetně judikatury tam dále označené).

24. Důvodními neshledává Nejvyšší soud ani výhrady, jejichž prostřednictvím dovolatelka zpochybňuje soudy akceptovaný způsob určení hodnoty jejího obydlí podle prováděcího právního předpisu (okamžik, k němuž měla být tato hodnota stanovena). Dovolatelka soudům obou stupňů vytýká, že nezohlednily okolnost, že její dcera se v budoucnu může vrátit k dennímu studiu na střední škole a opět se tak stane zohledňovanou osobou ve smyslu § 3 odst. 1 nařízení vlády.

25. K tomu Nejvyšší soud nejprve v obecné rovině předesílá, že přes spornost této otázky v literatuře [srov. nesouhlasně např. Grygar, J.: Chráněné obydlí a jeho (ústavněprávní) limity, in: Bulletin advokacie, číslo 9, ročníku 2019, str. 32 a k tomu dále např. Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol.: Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 1060-1061, nebo Moravec, T., Kotoučová, J. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, str. 1478, anebo Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M.: Insolvenční zákon. Komentář. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, str. 1413] sdílí názor, že ve smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona lze považovat za obydlí, které (případně) dlužník nemusí být povinen vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení, rovněž družstevní byt, respektive družstevní podíl (v bytovém družstvu). To však platí za předpokladu, že s družstevním podílem je spojeno právo nájmu družstevního bytu, který je dlužníkovým obydlím. S takovou možností počítá nejen § 1 odst. 1 písm. a/ nařízení vlády, ale také ustanovení § 610 písm. i/ zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění účinném od 1. 1. 2021. Uvedený závěr odpovídá též specifické povaze bytového družstva, jakož i smyslu a účelu, který takové (bytové) družstvo plní.

26. Soudní praxe je potud ustálena v závěrech, podle kterých základním účelem bytového družstva je zajištění bytových potřeb svých členů (srov. § 727 odst. 1 zákona o obchodních korporacích). Důvodem (smyslem) nabytí družstevního podílu v bytovém družstvu zpravidla je - na rozdíl od nabývání účastí v jiných typech obchodních korporací - zajištění bydlení jakožto jedné ze základních životních potřeb. Družstevní podíl, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, je věcí v právním smyslu, se kterou se na „bytovém trhu“ běžně obchoduje, a je vnímán jako plnohodnotná alternativa k vlastnictví bytových jednotek. Tržní (obvyklá) cena, kterou musí zájemce uhradit za

převod družstevního podílu, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu, zpravidla řádově odpovídá cenám, za něž jsou v téže lokalitě převáděny bytové jednotky, které svými vlastnostmi odpovídají pronajímanému družstevnímu bytu (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2021, sp. zn. [27 Cdo 2711/2019](#), jakož i judikaturu v něm dále označenou).

27. Důvod, pro který by družstevní byt (respektive družstevní podíl v bytovém družstvu, s nímž je spojeno právo nájmu družstevního bytu), neměl být považován za obydlí ve smyslu ustanovení § 398 odst. 6 insolvenčního zákona, Nejvyšší soud nenachází.

28. Jde-li o určení hodnoty obydlí, které dlužník není povinen vydat (hodnoty tzv. chráněného obydlí), pak způsob jejího výpočtu stanoví § 3 a násl. nařízení vlády. Hodnota chráněného obydlí se určí součinem částky na zajištění obydlí v dlužníkově bydlišti (sestavující ze součinu statistické hodnoty a koeficientu růstu cen) a koeficientu zohledňovaných osob. Zohledňovanou osobou je přitom osoba, která s dlužníkem žije ve společné domácnosti a které je zároveň dlužník povinen poskytovat výživné.

29. Přestože insolvenční zákon, ani prováděcí právní předpis (nařízení vlády) výslovně nestanoví, k jakému okamžiku má být určena hodnota obydlí, které dlužník není povinen vydat ke zpeněžení, je z povahy věci zřejmé, že se tak musí stát nejpozději v okamžiku, kdy insolvenční soud schvaluje oddlužení plněním splátkové kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty a ukládá dlužníku povinnost vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení majetek náležející do majetkové podstaty (srov. § 406 odst. 1 a odst. 3 písm. e/ insolvenčního zákona). Do té doby insolvenčnímu soudu nic nebrání v tom, aby zohlednil případné změny týkající se skutečností rozhodných pro stanovení hodnoty tzv. chráněného obydlí, včetně počtu zohledňovaných osob.

30. Promítnuto do poměrů projednávané věci výše řečené znamená, že soudy obou stupňů nepochybily, jestliže při rozhodování o povinnosti dlužnice (ne)vydat její obydlí (družstevní podíl) ke zpeněžení insolvenčnímu správci při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty přihlédly ke změně v počtu zohledňovaných osob, k níž došlo v době od zahájení insolvenčního řízení. Jestliže dcera dlužnice v době, kdy insolvenční soud rozhodoval o schválení oddlužení a uložení povinnosti vydat obydlí dlužnice ke zpeněžení insolvenčnímu správci, již nebyla (oproti stavu, z něhož vyšel původně znalec při zpracování znaleckého posudku) osobou, které by dlužnice byla povinna poskytovat výživné (k tomu srov. § 911 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku), neboť již byla sama v pracovním poměru (jinak řečeno, byla schopna se sama živit), nemohl insolvenční soud při určení hodnoty dovolatelčina družstevního podílu vycházet z jiného stavu než z toho, že zde již (v daný okamžik) není žádná zohledňovaná osoba ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 nařízení vlády. Přihlédnout ke skutečnostem dosud nenastalým, k nimž by (snad) mohlo dojít někdy v budoucnu, zjevně možné nebylo (okolnost, že se dcera dovolatelky poté, co insolvenční soud rozhodl o povinnosti vydat družstevní podíl ke zpeněžení insolvenčnímu správci, vrátila ke studiu střední školy, ostatně z insolvenčního spisu ani neplyne).

31. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněné dovolací argumentace nepodařilo zpochybnit správnost rozhodnutí odvolacího soudu, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř. zamítl.